

bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=AR
D&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2011/11TVVZPL.zip

6. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>].

7. Положення про Державне агенство розвитку туризму України від 24.12.2019 № 1162. URL: <https://web.archive.org/web/20201215223631/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#n11>

8. Постанова Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності від 11 листопада 2015 р. № 991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-п#Text>

9. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 №2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-64>

DEVELOPMENT OF DIGITAL LEGISLATION IN UKRAINE

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Stiranka M. B.

*Candidate of Law
Attorney
Lviv, Ukraine*

Стиранка М. Б.

*кандидат юридичних наук,
адвокат
м. Львів, Україна*

Ратифікація Україною Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами визначила один із стратегічних векторів розвитку національного законодавства – спрямування правотворчої діяльності на адаптацію українського права до *acquis* ЄС загалом і, зокрема, у сфері реалізації та захисту цифрових прав людини [1].

Важливим кроком гармонізації українського права з європейськими стандартами стало ухвалення 10 серпня 2023 року Закону України № 3321-IX «Про цифровий контент та цифрові послуги» [2], який набрав чинності 2 березня 2024 року. Ухвалення цього акта мало на меті імплементацію норм права ЄС, зокрема Директиви (ЄС) 2019/770 Європейського Парламенту і Ради від 20 травня 2019 року щодо деяких аспектів договорів про постачання цифрового контенту та цифрових послуг [3].

Закон України від 10 серпня 2023 року № 3321-IX «Про цифровий контент та цифрові послуги» застосовується до правовідносин між виконавцем і споживачем щодо надання цифрового контенту та/або цифрових послуг. Він охоплює ситуації, коли виконавець за договором надає або зобов'язується надати такий контент чи послугу, а споживач надає або зобов'язується надати свої персональні дані як зустрічне надання, за винятком випадків, коли ці дані потрібні виключно для одержання контенту чи послуги без наміру їх подальшого використання для будь-яких інших цілей. Дія Закону поширюється також на відносини, у межах яких цифровий контент і/або цифрові послуги створюються відповідно до специфікації споживача, а також на випадки, коли цифровий контент надається на матеріальному носії, призначеному виключно для його зберігання [2].

Водночас зазначений законодавчий акт не містить прямого відсилання до Директиви (ЄС) 2019/770 і зберігає тенденцію фрагментарного, ситуативного врегулювання питань реалізації та захисту цифрових прав особи. Поліпшення якості чинного масиву норм у цій сфері потребує прискорення процесів систематизації, результатом якої має стати окремий кодифікований акт – Цифровий кодекс України. Структурно такий кодекс доцільно вибудувати навколо: закріплення основоположних засад регулювання цифрових прав; гарантій особистої цифрової свободи; правил обробки та управління даними у публічних інформаційних ресурсах і реєстрах; порядку емісії цифрових активів; режиму збирання, використання й захисту персональних даних; визначення переліку та змісту фундаментальних цифрових прав (зокрема права на приватне і сімейне життя, захист конфіденційних даних, рівний доступ до телекомунікаційної інфраструктури та електронних послуг); регулювання обробки й управління даними, що створюються або зберігаються коштом державних і місцевих бюджетів; правил функціонування цифрових платформ та екосистем і нормативної взаємодії суб'єктів приватного та публічного права; порядку збирання і зберігання біометричних даних та застосування технологій біометричної ідентифікації; правового режиму експлуатації безпілотних апаратів і автономних роботів.

У межах Цифрового кодексу слід уніфікувати термінологічний апарат, що регламентує здійснення цифрових прав, насамперед такі поняття, як «цифрові технології», «цифрова безпека», «цифрова свобода». Особливої кодифікованої уваги потребують наразі нерозкриті на рівні національного законодавства питання цифрової етики та цифрової рівності, які мають забезпечити належний баланс між інноваціями, правами людини та межами допустимого втручання держави в електронне середовище. Такий підхід підвищить внутрішню узгодженість правового регулювання і створить передумови для

ефективної імплементації європейських стандартів у сфері цифрових прав.

Проведений аналіз засвідчує, що адміністративно-правовий режим цифрових сервісів та електронного врядування становить комплексну, багаторівневу систему регулювання, яка поєднує нормативні, інституційні, процедурні та технологічні компоненти. Його телеологічне ядро утворюють принципи прозорості, підзвітності, людиноцентризму, законності, технологічної нейтральності, інтероперабельності, доступності та недискримінації, доповнені вимогами «безпеки за замовчуванням» і «безпеки за дизайном». Саме така конструкція забезпечує одночасно відкритість публічного управління та належний рівень захисту прав людини, що робить цей режим органічною складовою національної безпеки.

Нормативна основа режиму сформована поєднанням загальноєвропейських орієнтирів інформаційного суспільства, національного законодавства про доступ до публічної інформації та захист персональних даних, а також спеціальних актів про цифровий контент і послуги. Разом з тим ідентифіковано низку системних вад: фрагментарність правового регулювання, відсутність уніфікованого понятійно-термінологічного апарату, розриви між принципами відкритих даних і режимами обмеженого доступу, нерівномірність імплементації європейських підходів у сфері цифрових прав. Ці обставини зумовлюють потребу у кодифікації: або через Інформаційний кодекс із чітким визначенням засад обігу інформації, або через галузевий Цифровий кодекс, орієнтований на повний спектр цифрових правовідносин. Обидві моделі передбачають двочастинну структуру (Загальна й Особлива частини) та окремий розділ щодо інформаційної безпеки як елемента механізму національної безпеки.

Сутнісними вимогами до належного функціонування режиму виступають: стандарти е-ідентифікації та довірчих послуг; інтероперабельність державних реєстрів і використання уніфікованих API та форматів; принцип «одноразового подання даних»; мінімізація та пропорційність обробки персональних даних; повний цикл управління ризиками (журналювання, моніторинг інцидентів, плани відновлення); запобігання залежності від одного постачальника через прозорі публічні закупівлі та відкриті стандарти. Інституційна архітектура має забезпечувати координацію центральних і місцевих органів, спеціалізованих регуляторів (кібербезпека, захист даних, довірчі послуги), а також стабільні механізми внутрішнього контролю, зовнішнього аудиту і публічної участі (е-консультації, петиції, бюджети участі).

З огляду на встановлені прогалини обґрунтовано необхідність: уніфікувати ключові дефініції («цифрові права», «цифрова безпека», «цифрова свобода», «цифрові платформи», «алгоритмічні рішення»);

нормативно закріпити вимоги до алгоритмічної прозорості, оцінок впливу на права людини та процедур оскарження автоматизованих рішень; врегулювати обіг біометричних даних і застосування технологій біометричної ідентифікації; розвинути стандарти кіберстійкості державних реєстрів; інституціоналізувати показники результативності (доступність, швидкість, якість, безпека, задоволеність користувачів) із регулярною публікацією звітів.

Отже, адміністративно-правовий режим цифрових сервісів та електронного врядування є ключовою рамкою модернізації публічної влади. Його подальша еволюція має відбуватися шляхом кодифікації, гармонізації з правом ЄС, поглиблення інтероперабельності та впровадження ризикоорієнтованих підходів до безпеки. Реалізація цих напрямів забезпечить зростання довіри громадян, підвищення якості публічних послуг, зниження корупційних ризиків і посилення стійкості державних інституцій у цифровому середовищі.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10 серпня 2023 року № 3321-IX URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>
3. DIRECTIVE (EU) 2019/770 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services (Text with EEA relevance). URL.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0770>